

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการจัดการความรู้เชิงปฏิบัติด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเครือข่ายสุขภาพะคอรุม จังหวัดอุดรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อสืบค้นและสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากของแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) เพื่อพัฒนาระบบการจัดการความรู้เชิงปฏิบัติการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเครือข่ายสุขภาพะคอรุม จังหวัดอุดรดิตถ์ และ 3) เพื่อประยุกต์ใช้กระบวนการจัดการความรู้เชิงปฏิบัติการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเครือข่ายสุขภาพะคอรุม จังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อพัฒนาให้เป็นเครือข่ายต้นแบบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีหลักที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแนวคิดในด้านต่างๆต่อไปนี้ 1) การจัดการความรู้ 2) การพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม 4) การจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และ 5) การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

โจทย์การวิจัย คือ การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนควรจัดการด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จะสามารถจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุดและมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่และมีภารกิจสำคัญด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน จำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนบนฐานของความรู้ที่ถูกต้อง ปัญหาคือจะมีแนวทางการจัดการความรู้ใดที่จะมีผลในทางปฏิบัติที่จะทำให้บรรลุผลที่ต้องการนี้

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ได้มีการถอดบทเรียนและศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ตลอดจนการสร้างชุมชนต้นแบบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมมากมายแต่ยังขาดกระบวนการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ กระบวนการจัดการความรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการขับเคลื่อนบทเรียนและแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของอปท.จากแหล่งต่าง ๆ ไปสู่การปฏิบัติจริงในชุมชนผ่านแผนการจัดการความรู้เชิงปฏิบัติการ กิจกรรมการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิด “สำนึกร่วม” ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน

งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดนี้ในการทำวิจัยเพื่อจัดหาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมจากงานวิจัย คู่มือ และแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศจากอปท.ในประเทศไทยนำมาใช้ศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่พื้นที่เครือข่ายสุขภาพะคอรุม อ.พิชัย จ.อุดรดิตถ์ ในส่วนของการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนั้นได้ใช้กรอบแนวคิดของกระบวนการจัดการความรู้เชิงปฏิบัติการที่เน้นการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นในองค์กรอย่างเป็นระบบ

ผลของงานวิจัยทำให้ทราบว่าอปท.ในเครือข่ายคอรั้มมีการจัดการความรู้ที่ดีในระดับที่ดีทำให้แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ดีในระดับหนึ่ง มีการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนมากขึ้นแตกต่างกันไป แต่ปัญหาขยะและปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นมีความรุนแรงขึ้นตามลำดับโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองมากขึ้น การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจึงมีความจำเป็น อปท.ในเครือข่ายสุขภาวะคอรั้มควรทำให้การจัดการความรู้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรในลักษณะที่ไม่ซ้อนทับกับหน่วยงานอื่นโดยเฉพาะหน่วยงานด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีการให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ควรมีการวางแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับกลยุทธ์หลักของอปท. การสรรหาและค้นคว้าความรู้ใหม่และการอบรมเจ้าหน้าที่สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง การสกัดความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในและนอกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง การปรับความรู้ให้เป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้จริงด้วยการเรียนรู้จากข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ระหว่างที่มีการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้น ควรเก็บข้อมูลของทุกระบวนการของการจัดการความรู้เพื่อทำให้การจัดการความรู้สามารถพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกเหนือจากจำนวนกิจกรรมที่เพิ่มขึ้น อปท.ควรจัดให้มีการพัฒนาความเชี่ยวชาญในแต่ละกระบวนการเช่น ความชำนาญด้านการถ่ายทอดความรู้ การนำเสนอความรู้และเทคนิคการสร้างแนวคิดใหม่ เมื่อมีคลังความรู้เพียงพอและที่มีความสำคัญอย่างยิ่งคืออปท.ต้องสื่อสารกิจกรรมทั้งหมดนั้นให้เป็นที่รับรู้ทั้งอปท.และชุมชน และร่วมกันวางแผนและดำเนินงานในลักษณะของการเรียนรู้ร่วมกันทั้งองค์กรและชุมชน